

Emanuel Hoško

Izvorište i utjecaji na umjetničko stvaralaštvo Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda

Suvremena franjevačka pokrajina sv. Ćirila i Metoda nastala je 1900. g. na području kontinentalne Hrvatske pod vlašću bana i u nju su tada ušli hrvatski franjevački samostani triju više nacionalnih franjevačkih pokrajina: Hrvatsko-kranjske provincije sv. Križa u zapadnoj Hrvatskoj, Hrvatsko-mađarske Provincije sv. Ladislava u središnjem i sjevernom dijelu kontinentalne Hrvatske te Hrvatsko-mađarsko-austrijske provincije sv. Ivana Kapistranskoga na tlu Slavonije, ugarskoga i austrijskoga Podunavlja. Sve su one oblikovane u vrijeme baroka u 17. i 18. stoljeću. Tada je podignuta većina crkava i samostana pa je i njihov umjetnički inventar prvenstveno obilježen slikama i kipovima barokne umjetnosti.

Arhitektura, slike i kipovi 17. i 18. st. u crkvama i samostanima današnje Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda predstavljaju osobito vrijedan segment hrvatske i srednjoeuropske umjetnosti i umjetničke baštine. Naravno, različita je umjetnička vrijednost i stilski korijeni tih djela, ali ona danas bitno obilježavaju barokno slikarstvo i kiparstvo sjeverne Hrvatske i Slavonije. Dijelom su pribavljena iz inozemstva, a dijelom su nastala na području kojem sada pripadaju, i to kao rezultat rada domaćih slikara i kipara, a dijelom umjetnika koji su kao gosti radili na našem prostoru. Neki umjetnici bili su samouci, a neki su završili akademsko školovanje. Ta djela nose oznake triju različitih kulturnih i umjetničkih krugova. U Hrvatsko-kranjskoj provinciji prepoznatljiv je utjecaj venecijanske umjetnosti, dijelom i štajerske, u Provinciji sv. Ladislava štajerske, tirolske i čak bavorske, dok je u Slavoniji prepoznatljiv utjecaj akademskoga slikarstva i kiparstva iz Beča koji je preko Budima i Pečuha stigao do Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Premda su u razdoblju baroka postavljene čvrste osnove umjetničkoga lika franjevačkih crkava i samostana u kontinentalnoj Hrvatskoj, u 19. st. dolazi do nekih promjena po principu eklektične logike iz panorame tadašnjega srednjoeuropskoga umjetničkoga stvaralaštva. Tek u 20. st. hrvatski umjetnici ostavljaju u toj franjevačkoj pokrajini izrazitiji trag svoje darovitosti i obrazovanja.

Naravno, franjevačke crkve i samostani ne sadrže isključivo djela franjevačke duhovne baštine, ali su najbrojnija i svakako predstavljaju dostatnu osnovicu za nacrt franjevačke ikonografije na području današnje Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda.